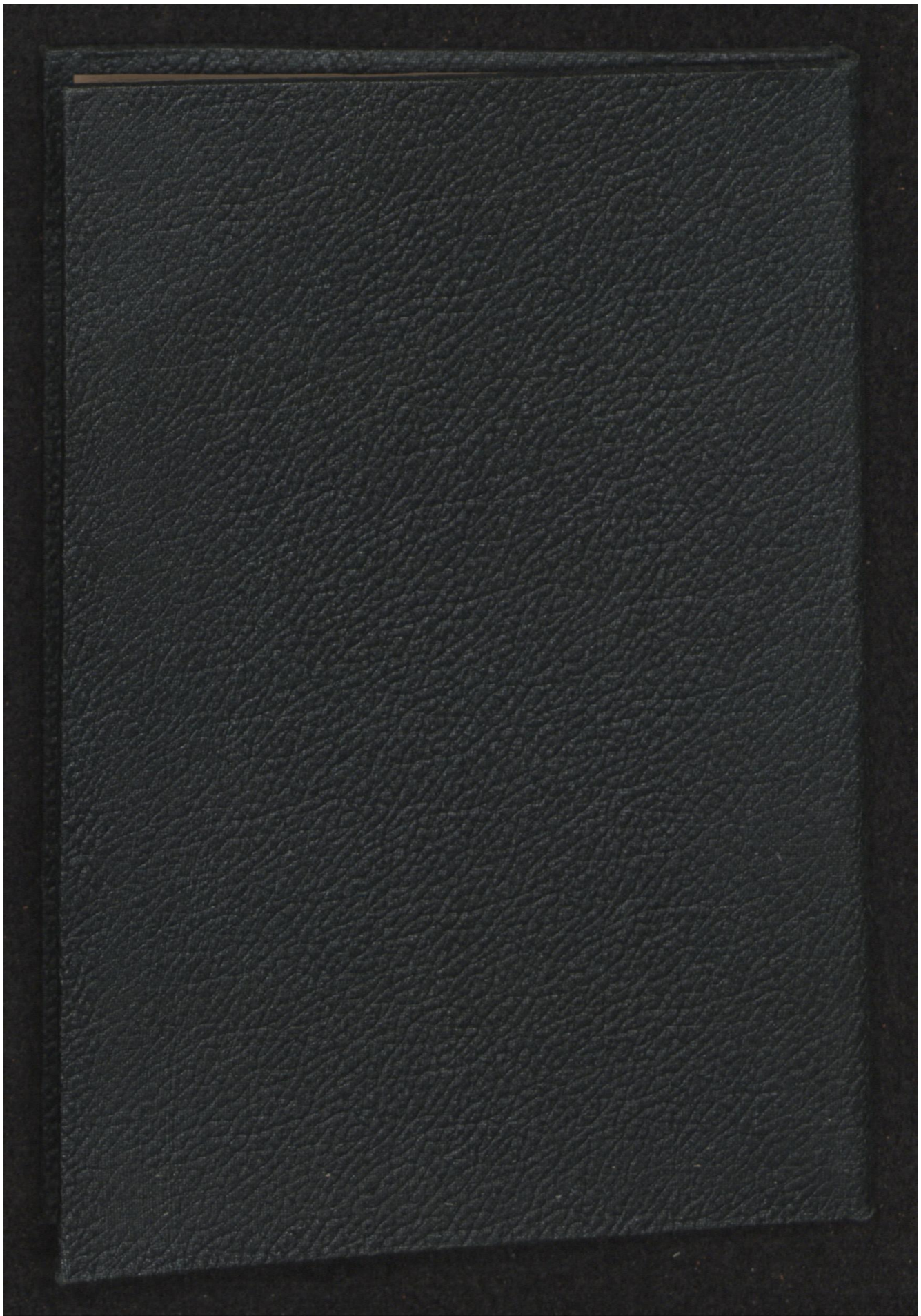

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

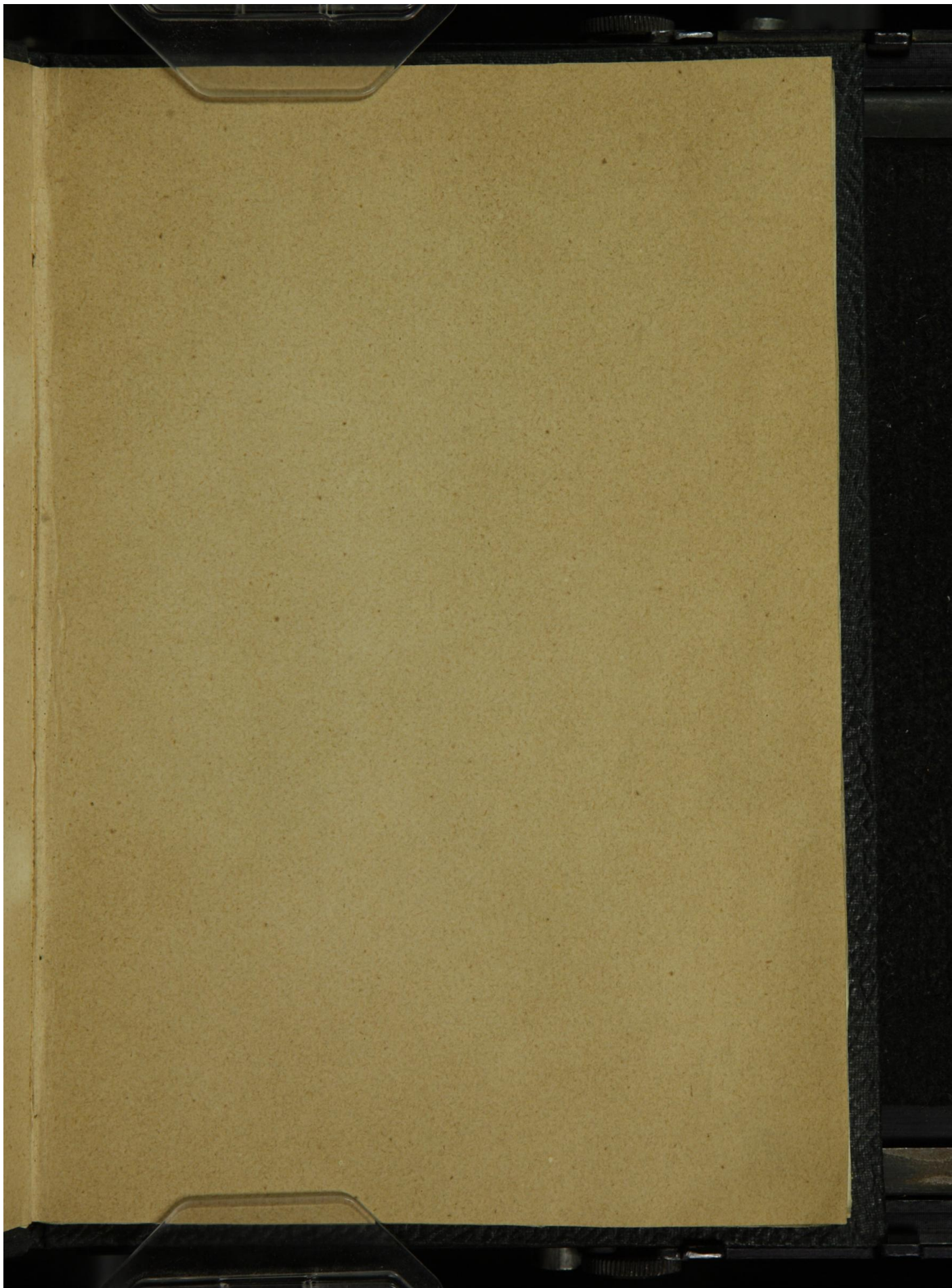
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

651

6514

135
135

I.

DE LIBERORVM
EDVCATIONE.

IOANNIS BAPTISTE VRA
NII CARMEN
AD LECTO
REM

Qui cupit insignes charissima lumina natos
Reddere: facundum: nobile discat opus:
Quod comes haud multa uigilauit nocte Iacobus
Qui iulii existit lilia pura fori:
Ille uiris cenare potest sermone uetustis:
Testantur multi pagina culta libri:
Ille docet Veneti clauum regimēq; senatus:
Ille docet cælo quæ uia tuta ferat:
Ille docet castam: mortales degere uitam:
Ille docet quo sint regna tuenda modo:
Nec te piscator: nec te uenator & anceps
Præterit: sed quid singula commemoro!
Huic multum debes romanæ gloria linguæ:
Namq; tuas scriptis pluribus auxit opes:

II.

IACOBVS COMES PVRLILIARVM CLARISSIMIS AC ORNATISSIMIS CONREGVLIS SVIS: SALVTEM.

Vum maiorum nostrorū nō minus
magnifica q̄ gloriosa gesta memoria
repeto: uiri clarissimi: quæ tot quidē
tantaq̄ fuere: ut non doctos solum
codices: sed & ueracissimorū quoq̄
uiroz ora compleuerint: nequeo p̄
fecto nō mirari maximā uel nostram: uel parentum no
strorum negligentia: ac inertē (ut uerius dixerim) signa
uiam: qui cū optima haberēt ingenia: ac satis honestas
diuitias possiderēt: cumq̄ suorū maiorū q̄ plurima mo
numenta intuerent: quæ maximo etiā uirtutis præmio
donata fuerāt: non summa tamen ope nixi sint: immor
talem eorū famam: aut totis uiribus adæquare: aut saltem
illoz quempiam eligere: cuius eximias uirtutes p̄ uiri
li sua imitantes: sibi magno potius dedecori: q̄ honori
eius gloriā fore arbitrant: nisi doctrina: moribus & ui
re sanctimonia atq̄ pietate eos antecellerent: quos
etiā hoc in opusculo breuiter referrem: nisi libellum de
eorū uita ac gestis propediem edere decreuissem. Inde
nō immerito sequebat: ut unde a maioribz nostris aber
ratum erat illhuc a nobis minoribus uer flectendū eēt
Nam si parces nostri hæc facere neglexerunt: quæ nos

etiam hactenus pretermisimus: discamus saltem in posterum cautius negociari: ne tanquam peregrinantes uitam silentio transeamus: ac ueluti pecora corpori indulgentes tempus amittamus: quo nihil est detestabilius: nihil libero uiro magis indignum. Quod si nosmetipsos honorem ac famam nostram contemnimus: saltem nobis curae sint liberi nostri: ut in optimos ac praestantes uiros euadant: quod maxime fieri poterit: si tenella in aetate bonis artibus imbuti fuerint. Ut hoc autem facilius confici possit reguli magnanimi: opusculum hoc incultum: inornatum: ac breue: utile tamen perlegatis: ac eius praecipua exequi pro uiribus curetis. Nam si hoc feceritis: uobis filios uestros: omni uirtute ornatos: omnique integritate praestantes fore polliceor: quoniam in eo quam plurima cuiuscumque aetatis uiro generoso digna reperietis: ex quibus non solum a superioris aeternum bonum: sed in hac etiam uita perpetuam gloriam acquirere poteritis. Sed quid plura? Iam opus ipsum felici fidere aggrediamur.

IACOBI COMITIS PVRILIIARVM
DE GENEROSA LIBERORVM EDV
CATIONE OPVSCVLVM NON MI
NVS IVCVNDISSIMVM QVAM VTI
LISSIMVM.

.III.

D liberalem generosi pueri educationē: licet multa quidem obseruāda sint: nihil tamen magis q̄ ip̄a institutiōis initia a patribus animaduertēda esse cōseo: nā ut optima in cuiusq̄ rei ædificatione iaciēda sunt fundamēta ita hac in prima hoīs ætate: filii diligēter nutriēdi sunt Summo etenī studio: omniq̄ cura patres eniti debent ut filii sui bene opteque educentē: nā quis dolor: quis maior: quæue sollicitudo maior eē posset: q̄ filios deformes oīq̄ prorsus uirtute carētes habere? Sed si diligētiā curamq̄: maxime hac ī prima filiorū suorū ætate adhibere uoluerint: & pulchros quidem: & splendida uirtute ornatos habebūt. Hoc p̄fecto est certius uitæ præsidium: q̄ diuitiæ quæ fluxæ fragilesq̄ sunt: & ut ī calari ludo contingit huc illuc facile transeuntes.

DE OBSTETRICE

Studeant igit̄ parentet in primis obstetricē ceteris præstantiorē habere: nā plerunq̄ earū impit̄ia sterilescunt uxores: necnō & filii aliquādo abortiui: quandoq̄ autē deformes nascuntur: quæ utināq̄ in re pagenda: magni nescio quid necesse est mortalibus asserre solet: nā quo quisq̄ pulchrior est eo magis uirtus ī illo refulgeat: necesse existimat: p̄fecto enī turpe sibi ip̄e duceret bone indolis puer: optimā de se spem habentes decipere? Quod si forte sinistro sidere deformibus eis nasci con-

tingat: sciētis saltē ac uirtutibꝫ pulchros se reddere cu-
rent: pomorꝫ quoddā ꝑcipue genus imitātes: quę sub as-
pero cortice suauem habent saporem.

DE NVTRICE.

Non minori etiā cura nutrix inueniri debet: non ebria
nō lasciua: nō ore balbutiēs: sed quę sobria: casta: & ex-
pedita lingua sit: ac si fieri potest: egregiis etiā parētibꝫ
orta: patriāqꝫ grata sermone: quę scilicet mēx foriulia-
nū aut Brixianū nō habeat idioma: nam in maribꝫ ta-
lis sermo prorsus cōtemnēdus est: licet in mulieribꝫ tan-
tum. foriulianus nescio quid uenustatis: & maxime in
iuuenculis habeat.

DE ANCIILLIS

Nō minus etiā circa ancillas studium adhiberi debet:
nā plerunqꝫ ex re & uerbis q̃ impudicissimę repiunt: a
puerisqꝫ minime cauēt: sed corā eis lasciuiissima uerba
proferūt: & turpissima quādoqꝫ etiā facta pagināt Qua-
re ꝑ uiribꝫ nitendū est q̃ probatissimas ac moratas illas
habere: nā quę pueri in tenella etate uidēt uel audiūt:
nūqꝫ sere obliuiscunt: sunt eiꝫ ut in lase: uel pari-
etes dealbati qui prius modice: postea uero alios recipiūt
ac sicut lanarꝫ uindictę quibꝫ uelut in lase cadōr muta-
tus est: nunquam inde elui possunt: sic uiriorꝫ color qui
primis ānis ibibit absqꝫ substantię lāsione nūquā euellit.

DE FAMVLIS

.IIII.

Maius tamen circa famulos studiū adhibendū censeo: quem frequentius cū eis pueri uersant: eorumq; mores seu bonos seu malos ex quotidiano usu imitari solent. Prohibendumq; illis ne iurēt: aut conuicia pferāt: nec paelium cum aliquo: coram pueris committāt: nam uidi aliquando eos parētes ex causa comitiali morbo correptos. In primisq; cauendum ne uerbis lasciuiis utantur. Cōcubitis etiā parentes corā filiis quāmaxie fugiant: a ceterisq; detestabilib; morib; abstineāt: nā filii parentum instituta aut pba: aut reprobā fuerint: instictu quodā naturali facile imitari solent.

DE PRECEPTORE.

Exacto autē quinquennio: liberis uestris præceptorem intinere: maxime uobis curæ sit piētissimi parentes: quem bonis potius moribus præstantem: quā literis eruditum exoptetis. neq; ad publicas scholas eos hac i pri ma sua ætate mittendos censeo: sed domi præceptorē habere qui filios uestros nō bonis tantū artib;: sed & sanctis quoq; morib; instituat: nā in publica auditoria cōplures cuiuscūq; generis pueri confluunt: & cū ignobiles aut paruuli: non in puerorum suorum educatione curam habere nec solent: nec possint: quam nobili genere nati seu diuites habent: hinc eriguntur in generosi adolescentes: suis optimis moribus amissis: aliorum quāpe limos imitentur. Proiores enim

ad malum q̄ ad bonum: cuiuscunq̄ ætatis hoīes sumus
Hæc de prima hominis ætate dixisse satis sit. In secūda
aut̄ ætate pueri: quia delicti capaces esse incipiunt: ad
bene agendū: cultūq̄ diuinū seruandū: optime institui
debēt: ut eis in primis bonū æternū pareat: cuius exigua
pars: oīa hūana simul collecta: certe superat. Sint ergo
q̄ probissimi: nā p̄bitas excelsio in loco positus maximæ
admirationi esse solet: quia rara. Præceptores igit̄ pue-
ros ad templum singulis dieb̄ educant: quia talis bene
agendi habitus facile in naturā cōuerter̄: unde nec uo-
luptas aliq̄ poterit eos in futurū a studio remouere. Præ-
terea quod in sermone rari ac parci sint p̄uideant: alias
mentiri discēt: quo nihil turpius ē iuueni & ei maxie:
qui excelsiore loco ætatē agit: cuius nullū neq̄ dictum
neq̄ factū latere potest: nihilq̄ magis maiorū aures of-
fendit q̄ mendacium. Sed inter hæc oīa uirtutis studia
aliq̄ etiā remissione utendū est: hinc p̄ceptores: dieb̄ eti-
am singulis ad duas saltem horas corpus exercere cum
æq̄libus pueris concedāt: ut eorū ingenium ex nimio for-
te studio fessum: aliquāsp̄ per p̄uocet: quod multū etiam
nati maiorib̄ cōferre compendii potest. Sed etiam nimio
pueri arceant: nā & bonæ ualoris inimicū est & ui-
res corporis & ingenii pariter enervat. Parentes itidē ca-
ueant ne filii sui cū pueris rusticis aut plebeiis nimium
uerſent: nā eorū natura ē semp̄ aliquid rusticitatis præ-

*nihil magis
ur̄s offendit
nam menda-
cium*

se ferre: quæ facile duellis animis imbibita nunq̃ deinceps aboleſcit.

DE PVERORVM LVSIBVS.

Sed puerorū ingenuorū ludi utiles ac laudabiles huiusmodi exiſtāt: curſu & ſaltu cum æqualibz contendant. Folli etiā: aut trigonali pilæ quādoq; indulgeant: hippodromū nonnunquā conterāt: ac omnē deniq; ludū: quo corpora exerceant: nō inuilem ac ſpernēdū cēſeāt. Deambulationē quoq; certam ad mētā eis conferre: haud improbandum erit.

DE CVLTV PVERORVM.

Vestimentorū aut habitū & ornatu obſeruabiles ſint: ſed iis modus minime excedat. Summum enī dedecus eſſet: adoleſcēte ætate: eodē ornatu cultuq; eos incedere. At exacto decēnio: publicas ad ſcholas accedāt: Ciceronis epistoſas audiāt: his ſtudeāt: has ſibi familiares faciant bibās edātq; cū illis: quū oriū ſuppēt: has ſemp legāt: has & loquēdo & ſcribēdo ſemp imitari nitant. Maiori etiā cura: Crīſpū Saluſtiū hīſtoricorū principē in manibz habeāt: ſeu amplectant: nā in nobiliū uirorū cœtu: & illuſtriū conſiliis: ob uiles & crebras eius ſentētiās: multum eꝝ honoris & laudis afferet. Liuium quoq; plegere & ceteros hīſtoricos nō erit inuile: ſed oēs familiares habere minime poſſumus: ſicut nec homines: nā amicos cōplures: familiares aut paucos habe

V.
mus. Illud tamen ex multorum codicum lectione conficiē
nā pfecto ex literarū studiis: si boni natura sunt uiri:
meliores: si mali: deteriores fiāt necesse est. Natura uero
bene agēdi habitu facile uincit: qui nihilominus ma-
gnis laboribus: summis uigiiliis: extremis demū difficul-
tatibus comparat. Quod si nihil aliud: hoc unū saltem
a studio commodum habemus: nam dum ei attenti su-
mus: a quā plurimis rebus auocamur: quas aut sine turpitu-
dine cogitare: aut recordari absque magno dolore non
possumus.

DE LVDIS ADOLESCENTIE

Huiusmodi præterea ætati alios etiā ludos post talem
litteratorum operum lucubrationem: longe quidē a prio-
ribus distantes: remissionis gratia constituendos existi-
mo: ut scilicet balista: arcu: scorpionibus conentant: ta-
lis enim nobilium hoc tempore forouilianorum mos:
summa cum laude celebratur. Præmia uictoribus ponā-
tur: scuto & gladio insignes fiant: equitens aliquando:
& uenationes amēt: hæc quidem generoso uiro digna
fuerint. At choreas ducere: præsertim iestudinem pul-
sare: nisi ad poeticam accommodent: hoc lenonum: hoc
plebeiorum sit nam & nequitia & ignavia ex musica:
præsertim hoc tempore exoriri solent. In primisq; cauē-
dum est ne cum mulieribus pueri frequentent: aut cum
illis sæpius edant: seu ne molles fiant apud eas diu uer-

.VI.

sentur: nam cum iuuenilis ætas libidinibus continuo
estuet: & uicius & cibi sodalitiū quoddam impudi-
ci amoris & beniuolentiæ affert incrementum. Præter-
ea caueant parentes ne liberi sui facili ex causa iuuent
quia si hoc in habitum uenietur: crebro periuri fient. Ac
si quis in ciuitate reperiatur: aut eloquentia pollens: aut
armis illustris: seu doctrina quāpiam excellens: is sem-
per eorum ante oculos ponatur: huiusmodi namq; ui-
rorum exhortationibus: talis egregio iuueni flamma in
pectore crescet: quæ prius sedari non poterit: quā suapte
uirtute & gloria talium uirorum famam adæquauerit.
Superstitis enim uiri magis q̄ mortui fama ad uirtutem
impellit: nam quemadmodum & uiua uox nescio quid
in se habet latentis energiæ ut efficacius: q̄ ea quæ legū-
tur in audientium uiscera penetret: ita & uiuentis uiri
fama tenacius hæret: fortiusq; ad uirtutem accendit: q̄
mortui. Vnde imitari quam inuidere bonis malint: quo-
rum dicta seu facta ut frequentius ante suæ mentis ocu-
los exposita considerent: curæ parentibus etiam sit: eos
ad forum frequenter secum ducere: in quo lites & con-
trouersię plurimę uidentur: ut perillimos uiros: tam
dicentes q̄ respondentes audiant: nam inde & natura-
les rationes: quæ in medium utrinq; deducunt: & pul-
chros etiā corporis motus: ac cuiusq; ordinis uiros: quæ
sit habēda obseruatiā: facile discent: hominūq; multū

IV
dine nō phorrescēt. Inter sint quoq; quū ab eis publico
oratio uel sermo habēdus erit: uel disputatio sustinēda
quae acuit īgeniū: linguā erudit: mēōriā cōfirmat. Nec
nō publicis etiā ī cōsiliis: eos secū frequēter habeāt: quā
tū fieri poterit ī amicorū cōfabulationib; occupēt: in p
batissimorū uirorū rā dictis q̄ factis obseruandis fatigēt
ac deniq; nunq̄ eos sine negotio aliquo eē patiant; ne
eorū elatus egregiusq; animus īertia aut ignauia corrū
pat; quod quidē grauiter dolēdū: multisq; lachrymis p
sequēdū eēt si accideret: cuius sane rei nobis exēplo sit
ager natura fertilis: qui si sine cultura habeat citius q̄
sterilis: herbas iuriles gignit: hāc me iudice ad q̄rtū de
cimū ānū usq; generoso adolescētī necessaria sūt. Quar
to aut decimo anno exacto: q̄lis adolescētī uita futura
sit: maxima a parētib; cura adhiberi debet. Alia sacer
dos: alia miles studia petūt: alterorū istorū tantū: clarus
& īmortalis generoso sanguīe natus fieri potest. Cogno
scēt aut parētes ex aī magnitudīe: prōptā liberorū suo
rū audaciā: uel cōtra ex religioso quodā mētis affectu: ī
geniūq; māsuetudine: an flammis aut militēs potius fieri
debeāt.

DE SACERDOTIBVS.

Si igit iuuenes ad sacerdotiū aspiciunt: iuri diuīo: oī
oura: oīq; studio incubere debēt. nā talis scīa ī sacerdote
magis q̄ ī ceteris hoīb; fulgere debet: nulloq; mō flami
nis dignitati sacerdotes idonei cēsēt absq; iuris dīni pe

VII.

ricia: nā si animarū custodes dicunt: quo nam potissi-
 mum pacto earū morbos sine pōtificii iuris sciētia repel-
 lere poterūt: ignarus enī pēdūt custos cōplures sēpius
 oues amittere solet. Videmus etiā impitia medicorum
 quotidie multos mortales uitā miserrime finire. Audi-
 ui quoq; ipse quod etiā dieb; nostris cōrigit: parua ma-
 nu maximū impitia impatoris exercitū fūsum fugatūq;
 fuisse: quæ oīa mala fortasse nō euenirēt: si in iis eēt scīa
 quorū ea res ē in manu. Plura quidem & alia sup hac
 re adduci possent exēpla: quæ tamē silētio prēreūda eē
 sentio: cū de re minime dubia differat. Studeāt igit sa-
 cerdotes & bene discere: & ex doctrinæ suæ lucubratū-
 onib; q̄ optime facere: hoc summi uiri: hoc excellētis in-
 genii officiū est. Perfecto autē iuris diuini studio romā
 petendū esse iudico: ubi fons est pōtificie dignitatis: ubi
 uirtuti p̄mia danē: ubi deniq; uirtus ip̄a maxime enite-
 scere potest. Ibi forz quotidie frequentēt: in pares sui or-
 dinis uiros q̄ maxie liberales existāt. diuitias neq; cupi-
 ant: neq; uoto p̄cent: nisi ad liberalitatē in oēs tuendā:
 si aulæ carere dolerent & molestia uelint. Sed eorum in
 primis laudādū ē: quod in oēs se affabiles: pla-
 cidos: tractabiles: & desiderant. Illud autē modis oībus
 conficere laborent: ut p multorū gratiā & amicitia ini-
 re possint: hoc enim multum ad huiusmodi dignitates
 capeffendas eis proderit.

DE MILITIBVS

Quod si post habita religione degerint potius liberi ar-
 mis: q̄ maxime illustres esse: sub peritissimis fortunatisq̄
 potissimū imperatoribz stipendia facere studeant: uelu-
 ti hoc tēpore in Italia: sub Alphontio: strenuissimo ca-
 labriae duce: qui & natura ferox ac uehemēs: & manu
 apprimē promptus: cum boni militis: tū optimi impera-
 toris officia simul exercet: huic in regione transalpina
 nō inferior est: Matthias felix utriusq̄ pānoniae prin-
 cept: qui tot maximas & amplissimas urbes ac oppida
 pugnando cepit: ditioniq̄ suā feliciter subegit: ut mix-
 profecto sit tot negotia solū hunc regem fausto semp si-
 dere gessisse: qui etiā tot praelia contra saeuissimos tur-
 cas cōmisit: totq̄ ex eis uictorias reportauit: ut iam si eo-
 rum seriē quis scribere uellet: maximū p̄fecto uolumen
 eius gestis replere posset: in quo conscribēdo: aut presso
 ac nitido salustii historicorū principis stilo: aut opipa-
 ro & facundo Titi Liuii caractere opus esset. At ubi
 generosi iuuenes ad militare disciplinā aditum impe-
 trantes: imperatoris sub quo militare naturā satis aper-
 te cognouerint: multo labore: non solum nitantur: q̄
 modestissime ei parent: nulla uelut q̄ foris inertia
 ui: sed in bello suscepto audacter sapius eburnā hostibz
 ire: suaq̄ sponte aliquid p̄clari semp facinoris dese red-
 dere. Quod si fecerint: intantā breui claritudinem pue-

.VIII.

nient: quod imperatori suo uehementer chari: hostibus autē maximo terrori semp erūt. At si in praelio strenui fuerint: & bono cōsilio pollētes: eorū neq; dictum: neq; inceptum ullum frustra erit: illud libenter audient omnes: illi obediunt: illud adorabunt. Inde facile efficietur ut quem prius militem habere gaudebant: illum deinceps in ductorem exoptent.

DE OFFICIO DVCIS.

Quod si forte acciderit: ut ad militares cateruas moderandas designent: tūcq; p̄olari esse etiā ipsi duces: a militibusq; obseruari maxime cupiāt: auaritiā praeipue fugere debent: quae corpus animūq; uirilē effeminat: quae ue etiā si multae bonaeq; artes in hominis aīo seu corpore fuerint: omnes tamen eas funditus delere possit. Caueant p̄terea duces: ne eorū milites: si quos sub se haberint furā cōmittant: hoc honori: hoc glorie eis cedit: & sic bene agēdo: beneq; cōsulendo: oīa eis p̄sp̄era euenient. At si sacerdos minoris pontificatus dignitatē: aut miles imp̄atoris officiū adepti fuerit: alii mores: alia deniq; studia sunt habēda: hoc uilis eras: hoc pontificum & imp̄atorum dignitas exigunt.

QUALIS PONTIFEX ESSE DEBEAT

Pontifex igit̄ in huiusmodi dignitate cōstitutus: talem se gerat: ut etiā longe altiore ab oībus dignus iudicetur nā dignitates nō p̄ se ip̄a clarae & magnificae sunt: sed

perinde habent: atque eos qui eas sustinet: uirtus est. Cō
plures pfecto uidi: nō iisdē artibz dignitates petere: qui
bus deinde postq̄ eas adepti sunt se gessere. Primū qui
dem aīaduertimus eos industrios: supplices: modicos eē.
demū p ignauia: superbia: atq̄ auaricia aetatem agere:
nec illud sane mixtū uideri debet: nā eos a uiciis diffi-
le esset in potestatibus tēperare: qui p ambitionē pbita-
tem quāpiā simulauere. Nō igit̄ immerito ab adolescē-
tia: ut prius dixi bonis moribz iuuenes institui debent:
nā facile iisdē artibz dignitates & īperia summa cū glo-
ria retinent: quibz ab initio parati sunt. Sed ubi p la-
bore cōtinētia: aequitate: & munificētia: desidia: luxuria:
iniusticia & auaricia īuasere: tunc dignitates: magistra-
tus & impia ad opimū quēq̄ a minus bono trāsferunt.
Illud p̄terea summo studio pōntifices aīaduertant: ne sa-
cerdotes qui suo subiacēt impio cōcubinas secā ancilla-
rum nocte teneāt: nā quid turpius: quid ue detestabilius
sacro flamini cōtingere potest: q̄ dies noctesq̄ totas ī ua-
nis obscenisq̄ meditationibz cōsumere. Hinc fit ut nul-
la prorsus diuinaz rez cogitatione occupent: nō diui-
nis uacēt officiū: nō orōnibz nō sanctis uocant: sed pollu-
ti manibz & corde summū oīum creatorē: in re diuina
facienda cōtingere psumāt: ad quā quotidiana q̄dam &
impiētissima sane cōstitutio: nō religione: sed auaricia
potius ducti nequiter accedunt. Vidi ego: iamq̄ prauus

IX.

hic in patria ferouliana usus inoleuit: ex præsidū aua-
ricia: aut nimia pontificū facilitate firmatus. Sacerdotes
fere omnes qui cultui sacro uacāt: & cōcubinas & libe-
ros etiā ex eis domi habere. Quod cum ita sit: quo tan-
dem pacto grauissimo huiuscemōi fornicationis siue in-
cestus crimīe alios arguere poterūt: cū & ipi eodē mor-
bo laborēt. Sed hoc inde facile sequit̃: ut quia cuiuscū-
q; delicti sibi atq; animo suo licentiā præstiterit: alterius
quoq; libidini ueniā facile donēt: & sic quod lachry-
mabile quidē est: p̃ditus grex cū pastore simul in perni-
ciem tendūt. Omitto cætera flaminum scelera: quæ si sin-
gula referre uellē: opusculi sane nostri modū excederē.
Ne sint igit̃ pontifices nimīū in indulgēdo faciles: sed
seueri potius iudices ī milites suos existāt: sic enī strenui
boniq; fidei nostre tyrones eorū flamines efficiēt̃.

QVALES PRESVLVM VICARI ET
SCRIBE ESSE DEBENT.

Quia præterea vicariū & antistitū talium scribæ: quum
secundū consuetudinē sacerdotes suo subiacentes impe-
rio uisitāt: fere oēs contra sacros canones: pecuniam ab
eis extorquere solent: minoraq; plurima ob scelesq; ī pu-
nitarē consequendā frequēter oblata recipere. Vnde a-
nima: auaricia ægrī: facile ad taliū donatorū xenia præ-
sesq; mouent̃: hinc delictis ignoscūt: ac delinquēdi de-
inceps aditum faciliorem omnibus præstant. Prohibeāt

XI.
ideo praefules ne uicarij sui: aut tales pontificatus scribae
pecunia seu munera a quopiam: ultra æquū honestūq; ca
pian. nā si a tali p̄cio muneribusue abstinerint: sacer
dotes deinceps se innocentia potius q̄ pecunia uebunt.

DE MILITVM DVCIBVS

Sed de flaminib; hacenus: uenio nūc ad ordinē mili
tarē unde digressus erā. Igit̄ postea q̄ generosus uir op
time militādo: deq; republica sua optime merēdo: impe
ratoriam aut aliam quāuis militarem dignitatem ade
ptus fuerit: tunc maxima cura: summaq; lucubratiōe ni
ratur: ne milites scorta in castris habeant. Turpe enim
esset qui uiros uincere uellent: a mulieribus superari: ac
pene in carcere deuineri. Scipionem etenim africanū
quum in Hispaniam admodum adhuc iuuenis impa
tor missus esset: primo edicto mulieres in castris p̄hibu
isse ferunt: quæ maxima p̄fecto uictoriæ suæ causa fuit.
Et quia nihil est quod magis militum animos effoemi
net q̄ oriū: qui contra semp̄ aliquid operando magis in
dies conualescant. Proinde impator cui iuratorum suo
rum gloria commendata est: singulis diebus exercitum
moueat: uallo fossaq; ipsum munus militis cecat: conti
nuisq; uigiiliis custodire moneat. Atq; uigilias om
nes castra: exercitumq; nocturnis excubiis circueat: om
nibus in rebus adsit: omnia cernat: omnia curet: neq;
labe neq; somno fatigetur unquam: nam quo maior

est imperatoris: quod militis honor & dignitas: eo magis
onus ab eo sustinendum est. magisque insudandum: ut
nihil penitus praetermittatur: quod ad boni ductoris of-
ficiū pertinere sentiat: necnon etiam ordinem in bello
milites seruare cogat: hinc modo cum primis: modo cum
postremis frequenter in medio incadat. Curetque nequis
ordinem egrediatur: nam profecto lacedaemonio insti-
tuto is solus est: qui seruatus uictoriam: neglectus autem:
summam classibus perniciē parare solet. Illud praeterea
minime praetermittendum est: quod semper in bello ma-
ximum attulit emolumentum: ut scilicet imperatores fi-
dos quae maxime in hostium exercitu exploratores habe-
re nitantur: quos ut sibi magis obnoxios reddant: pecu-
niis minime parcendo: assidua studeant munificentia
deuincire. Hoc enim pacto inimicorum consilia facile
percipient: illisque prudenter occurrent. Sed posteaque ad
conflictum uenium est: licet aequum & iustum omne
bellum esse debeat: quia tamen sic tempora uolunt: qui-
bus sine culpa inseruendus est. Imperatores insidias ho-
stibus tendant: quando cum eis manus collaturi sunt: hanc
enim praecipuam Hannibalis carthaginiensium peritis-
sima ducis etiam facile tradunt: hanc ipsius uictoriarum
causam: hoc & milites orientales facere consueuerunt:
qui tum militandi peritia: tum corporis robore ceteris
hoc tempore praetantiores iudicant: nam in Italia omnes iam

X
artis bellicæ peritiâ penitus extincta est: eû ob Italorum
principum auariciâ: qui militiæ pecuniâ anteponunt: tû
etiam quia ad plebeios tantû & agricolas (heu dedecus
ingēs) res militaris deducta ē: nobiles autē qui hæredi-
tario quodâ iure in strenuissimos quidem milites: opti-
mosq; imperatores euadere possent: sine gratiâ: sine au-
toritate: sine ulla deniq; existimatione: apud principes
suos hebescent: hinc nostræ culpæ ascribendum est: si a
barbaris quotidie uincimur: quotidie in seruitutem re-
digimur. Sed hæc in aliud tempus differēda sunt: nos
enī non declamādi: sed instituendi nunc officium exe-
quamur. Eris præterea callidissimi etiā imperatoris mu-
nus: quū exhorrescēte borea: hybernātes milites in sta-
tionem deduxerit: nō secordiæ ac uoluptatib; se corrū-
pendum tradere: sed quod eo potissimū tēpore armis ef-
ficere nō potest: insidiis saltē bellum gerat: ciuitates &
oppida ad p pugnādū opportuna mūeribus multis: ma-
ioribusq; pmissis ad defectionē alliciat: uis dēq; artibus
pro uirili sua hostiū impatores: aduersosq; militum do-
ctores flectere tētet: ac deniq; modis oībus uigilet: curet:
festinet: dū hostē uincere possit. Non ea tamē de causa
hoc a me institui: sicut ad sceleris proditoris facinus
quēpiā mouere uelī: quo nihil foedius: nihil turpius: ni-
hil deniq; magis impiū excogitari potest. Hinc licet i-
peratores quidā militūq; ductores reperianē: qui facile

.XI.

principum suorum consilia prodere: ad hostes quoque desistere plerumque consueverint: hoc tamen profecto adeo horrendum: adeoque nefandum delictum est: quod eorum famam intantum denigrat: ut nemini amplius chari esse possint: sed proditores ab omnibus appellentur: omnique in conventu de eorum nefariis gestis publice dicatur: hinc illud efficitur: ut non immerito principes illi: qui eos in transfugas suscipere non parum sibi timeant ne tales proditores ab hostibus iisdem artibus iterum tenentur quibus ad se defecerunt. Sed ad eos sermo noster directus est: qui ob patriam libertatem seruandam: non proditores quidem sed eorum tantum prodiciones amant: illasque totis viribus exquirunt ut optatam tandem victoriam perungere possint. Quod autem ad eam rem publicam tuendam attinet: cui iam non opes solae: sed etiam pulchrum sanguinem deuouere: curent imperatores principibus suis quam maxime fideles esse: honestas diuitias ingenium famam habere. Vidi ego complures milites exiguis opibus immortalem sibi famam comparasse: quorum unus Venetorum maximus imperator Karolus fuit: qui modico pecuniarum adiumento sibi perpetuam armis gloriam conquisiuit. At contra Robertus Veneti similiter ductor exercitus: adeo cupide: adeoque auare se gessit ut eius fama una cum corpore simul iterierit: quippe qui spreta militia: quae modica & pauper esse debebat: nimium pecuniae studium habuit: quae multa quidem in dedecora

cum præcipiē egiſſet: eoq; maxime tēpore: quo tū inter in-
dultos Veneros & illuſtrē Ferrariēſiū ducē: tum inter
ſanctiſſimū pontificem noſtrū: ac ſereniſſimū Apulie
regem bellum geſtum eſt: in quo prudentiam: fidē: libe-
ralitatem & animi magnitudinem parum in ſe ualuiſ-
ſe oſtendit. Talibus igitur moribus iſtitutus imperator
quales optimus quiſq; princeps merito requirit: non hu-
mana ſolum apud mortales laude dignus erit: ſed etiā
diuina Hinc nō ab re poeti cū eſt ſigmentum: ex priua-
tis ciuib; Heroas: ex Heroib; autē animales diuos
creari: quos diuino penarū honore colimus.

DE SENVM VITA.

Sed nos a iuili ætate ad ſenectutis inſtitutionem accē-
damus. Cum enim ſemp & ubiq; ſenectus apud omēs
uenerabilis fuerit: cui maiores quidem noſtri eundem
ſere honorem: quem magiſtratibus tribuere ſolebant: cū
ea potiſſimum ætas: tum multorum temporum uſu: tum
humanarum rerum experientia homīes admodum pe-
ritos faciat. Maiori proinde ſtudio: grauioriq; cōſilio gu-
bernanda eſt: de qua ut cætera propoſui noſtri pſequa-
mur deinceps uerba ſacturus: que ad pontificem ſimul
& imperatorem: quæne ad cuiuſcunq; dignitatis uirum
generoſum ſenilia pertineant officia: uno ſane cōtextu
paucis abſoluam. Sint igitur ſenes: ut de iſſis primū ge-
neraliter loquamur: huiuſmodi in ætate q̄caſtiſſimi: ſo-

.XII.

brui: faciles: ac liberales: hæ enim quattuor potissimâ uir-
tutes in probatissimo quoq; senè primum elucescere de-
bent. Nâ ut a Venere dicendi initium sumam: quid in
senè turpius aut detestabilius contingere potest: q̃ uene-
ri indulgere: quæ & si reliqua in ætate sine reprehensio-
ne quâdoq; admitti ualet: eâ tamen omnes merito omi-
tendam: ac penitus fugiendam putant: tanq̃ pessimam
malorum omnium radicem: quæ uires eneruet: uisum he-
betet: ingenium debilitet: uitam hominis breuiorem red-
dat: bonis tum animi tum corporis spoliât: ac deniq; ma-
lorum omnium causa sit. Sobrietas deinde nō minus di-
ligenda ac custodienda q̃ luxuria fugienda a senib; est.
Nam maximum profecto: hac præsertim in ætate dede-
cus est: cibo potuq; bacchari: quod etiam in uilissimo
quoq; homine grauissimum sane crimen existimatur.
Diligant ergo senes religiosam potissimum sobrietatem
quæ omnium profecto uirtutum causa est: nâ sicut ple-
runq; uino sopiti multa nefanda facinora: contra bo-
nos mores & honorem ac dignitatem suam committe-
re non erubescunt: quod in tantum eorum honorem ac
famam denigratur ab omnibus facile contemnatur: ita
sobrius senex maxima ex parte demolitis uiribus: ac se-
nescuntibus membris: i sanum diuinumq; consiliū tras-
mutatur: quod nobis ac reipublicæ cunctæ salutē illi aut
immortalem sæpius gloriam parat. Facilitas demum ac

liberalitas a senibus minime spernenda sunt: nam & in gra-
uissimis uiris multum comitas approbat: & non minus di-
uinos homines munificencia reddere solet. Hanc quidem
caesarem illustrem ac immortalem effecit: hanc Pompeii fa-
mam toto orbe notissimam extulit. hanc Alexandrum Ma-
cedonem: hanc Marcum antonium oratorem: hanc denique
plurimos alios immortalitate donauit. Sed quid ego anti-
quos refero? cum diebus istis Borsius Ferrariensis dux
illustrissimus: tum maximae miraeque facilitatis exemplo
tum piensissima cuiusdam liberalitatis splendore: ab
ortu solis ad occasum usque ab omnibus principibus & re-
gibus facile notus: celebri laude ueneretur: miraeque amo-
re ac beniuolentia complectatur? Diligant igitur se-
nes liberalitatem: nec minus etiam facilitatem amare: nam
ab omnibus facile diligentur & amabuntur. Liberalitas
enim licet in ceteris aetatibus magna semper uirtus exi-
stimetur: in senectute tamen maxima iudicari debet:
quoniam quo rariores reperiuntur qui ea uiri uelint:
eo maiori honore & gloria digni reputantur: cum om-
nes praecipue senes foedissima quadam auaricia consu-
mantur: quae ob eorum prauam uoluntatem: nec copia
nec inopia minui potest. His igitur quattuor uirtuti-
bus exornata senectus: aut in pontifice uel sacerdote
fulgebit: aut in aliquo milite seu exercitus imperatore
clarescet: aut denique in reliquis oppidi splendescet ordinibus.

.XIII.

Quod si fuerit sacerdos uel pōrifex tali tāq̃ p̃bata se-
nectute honestatus: post ceterā que sūp̃ius ad eū officia
diximus p̃tinere: poterit quoq̃ ī hac cōstitutus ætate a
licui sancto opusculo cōdēdo uacare: ex quo nō sibi sub
ditū tātū sacerdotiū: sed ceteræ quoq̃ oues suæ fidei cō
missæ salutis uia p̃spicere possint. Sic quōdā Hierony
mus: qui ducēta sūpra uolumina nostrā in utilitatē &
institutionē senex admodū cōposuit. Sic Gregorius: sic
Ambrosius: sic deniq̃ aurelius ille Augustinus: qui nō
solū sacris codicibz christianā rēpublicā ubiq̃ referit:
sed studiosissimis etiā quibzsq̃ uiris: quid sēp̃ euolue
re possent: diuiniſſimi condonauit. Sic Nazāzenus: sic
Chrysostomus: p̃multiq̃ alii: quoz̃ iam copiosissima q̃
faciūdiffima scripta nō sine summa sua gloria & fama
quotidie nobis in manibz uersant̃. Studeant deinceps
sacerdotes: q̃ ī grauescētis ætatis demolitis mēbris in cō
siliū p̃trāsūt: tū mortaliū animis: tum corpibz libētissi
me cōdonare: ut & hoc in mūdo gloriā sibi pariāt īmor
talē: & nō minus manifestū ceteris exemplū relinq̃ant
quid sibi flammia dignitas merito deposcat. Sēp̃ li
bris uacēt: sēp̃ aliquid aut scribāt: aut legāt. Vel si for
te quapiā ægitudine uel alia necessitate īpediti: nec le
gere nec scribere ualuerint: saltē legētes sēp̃ audiant:
notēt: decerpāt: binis aut trinis deinde cōscriptoribz sa
tisfacere studeāt: dū humane possint ībecillitati sua fa

III
ciēte lucubratiōe prodesse. Taceo reliqua pietatis opa
quæ eo magis in flamme splendescere debēt: quo cæteri
sub eius regimie cōstituti magis in eū coniectos debent
oculos habere: unde suæ uitæ normā regulamq; elicere
possint. At si miles uel cēturiati exercitus impator sus-
pensis tholo phaleris militaribusq; in tēplo affixis insi-
gnibus ad tā moderatā senectutē animū adiecerit. Cū
civiliū hominū duplex uita censeat: altera sagata quæ
armis rempublicā tueat: altera togata quæ depositis telis
cōsilio: prudētia: & auctoritate patriā regat: prima reli-
cta: ad secundā læto uultu capeffendā accedat: frequēs
in senatu uerset: tā publicas q̄ priuatas sapius cōtiones
& audiat: & ipse quoq; in patriæ salutē celebrare contē-
dat: nō labori: nō uigiliæ parcat dū reipublice prodesse
possit. Appiū siquidē Claudiū imitatus: qui cæcus etiā
in senatū deduci uoluit: ut a pace cū carthaginēsis fe-
riēda romanū populū remoueret: ad quā mixtū imodū
inclinatus erit. Et deniq; sic existimet se natū bonus ci-
uis: ut ortus sui partē Platonico instituto patriā partem
amici debeāt uēdicare. Eodēq; pacto in reliquis ciuū
ordinib; bene morata senectus institui debet: ut nihil
scilicet sibi pulchrius: nihil honestius existiment posse
cōtingere q̄ nō opes solū: sed etiā ipm sanguinē p pa-
triam libertate pfundere. Sic enī ciuitates: sic oppida: sic
regna: sic impia: nō tantū in pace seruant: sed etiā miri

.XIIII.

fice augere. Sed post hæc omnia illud in uniuscuiusq;
optimi uiri pectore insitū esse debet: ut nihil aut priua-
tim aut publice fiat: quin illud totū in firmissimo san-
ctissimæ religionis fundamento roboret: hoc enim pa-
cto nullum unq; aut dictum aut factum frustrari poterit
quod situm & popratū nō soriat effectum. Hoc in lo-
co finē desideraret opusculum nostrum uiri p̄cipui: nisi
illud etiā scribendum mihi ratio ip̄a p̄suaderet: quod
bene aut male actæ uitæ testimoniū phibet. Nihil enim
hoc in mundo nascit: nihil exorit: nihil deniq; a pri-
ma sui origine auge: quod p̄petuum sit & immortale:
sed ut historicus ille testat: oīa orta occidunt: & aucta
senescūt: aut sicut in baccis arborū uidemus: quæ primo
uirides exiguæq; nascunt: deinde paulatim succedente
tēporis spacio ad maturitatē accedunt: & nisi suo tēpo-
re colligāt: p̄ se ip̄e decidunt & arescūt: sic in corporibus
humanis quod minime mirū est quotidie solet eueni-
re: quæ scilicet primū exorta ad uiriditatē quampiā ac-
cedunt: deinde succedētib; annis paulatim ingraue-
scunt: & mutata uiriditate ad canicē tendūt: mox de-
bilitata. & cōsumpta: quū maturitatis tēpus aduenerit:
& colliguntur & p̄ se ip̄a decidāt: necesse est. Sed iste
ideo laudabilior finis: q̄ p̄cedens ætas existimat: quia
ex hoc nō obscure cognoscimus: quid exacta hoīs uita
ualuerit: quā cū difficilimū quidem sit: ut sup̄ius dictū

est: bene laudabiliterq; gerere: nec minus pfecto difficili
le relinquet: etiā hunc finē taliter moderari: ut ex illo
præterita facta laudentur.

DE MORTE.

Quū itaq; superioribus institutus bene moratus uir cu-
iuscūq; fuerit ordinis ille se ad occasum iam puenisse
cognouerit: iāq; sibi nature legib; concedendū uiderit
reliquæ huius uitæ institutionē in tres potissimū partes
diuidat: necessum habet. Obiciē enī ægrotātib; mem-
bris ad extremūq; tendētib; limen: & bonorū & cor-
poris & animæ cura minime post habēda. Vigile a no-
biliori incipiat. Quū primū honestissimus senex gra-
uem in quēpiā morbum inciderit: unde sibi & salutē
suæ periculū timeat: quod facile: tū ex insueto morbi ge-
nere: tum ex eius grauitamine intelligere poterit: tunc sibi
hæc tria ante oculos pponat: quib; ante ultimā ho-
ram consulere nitat. si quod reliquū est bene actæ uitæ
palmā consequi uelit: ut scilicet: primum anime cōsulat
deinde bonis quæ familiæ suæ cōseruationē respiciunt:
postremo corpori: quod ibecillissima tanq; sarcina reli-
ctum iā dissolui atq; in sua elemēta redire cupit. Aduo-
cet: ergo doctissimus sanctissimūq; sacerdos quispiam
qui egrotantis delicta & summa cū diligentia excutere:
& nō minore prudētia expiare possit: apud quē depo-
nat egrotus quæcūq; piamina animā suā offendere sen

.XV.

serit: doleat ea p̄trasse: disponatq; impoſterum uicturus
ab eis penitus abſtinere: omnemq; p̄nam libentiſſima
fronte pro ipſorum expiatione ſubire. Quo tam religio
ſiſſime q̄ ſanctiſſime p̄raſto aduocetur tabellio: cum
prudencia & conſilio: tum uitæ ſanctimonia probatus:
apud quem ultimam ægrotus uoluntatem exponat: pri
mum quidem exequiis: ſepulchro ac orationibus: cete
riſq; charitatis operibus: pro manibus ſuis faciendis: pi
entiſſime conſulens. uxoris deinde ac filiarum(ſi quas
habuerit) pudiciciæ prouidens: demum filiis: fratribus:
cæteriſq; affinibus: cognatis: amicis: bona ſua tali pru
dencia partiens: ut & gentiliſſimum potius patrimonium
augeatur q̄ minuat: & poſt obitum ſuum: nullam in
ter poſteros diſcordiam relinquat. Tunc taliter inſtitu
tus corporis medicum aduocet: cui debilitata membra:
morboq; conſumpſa commendet: & ne ſui ipſius unquā
homicida p̄uetur: illi penitus in omnibus pareat: illi ob
temperet: nullum eius præceptum iuſſumue poſt habe
at: ut ſi diuinæ placitum fuerit maieltati: ſicut Ezechia
condonatum eſt: itidem experiatur ægrotus uitæ termi
num ulterius prorogare. At ſi natura depositum poſce
re uoluerit: non repugnet ægrotans: ne gigantum more
Iouem de coelo pellere uideatur: ſed omnibus ſacris mu
nitus: quæ pontificaliſ noſtra religio petit: deo reddat li
bentiſſime quod accepit: ſinatq; quatuor eſſentias: quæ

latissimèq; concordēs fuere: nunc discordātes in suū
quandoc; transire principium. Hoc enim pacto nō hu
manus sed diuinus poterit uir ille merito nūcupari:
qui & sic inter mortales honestissime uixerit: ex tam
gloriose decursō per huius mundi fallacem hippodro
mum spacio ad superos conuigrarit. Huic non terri
bilem dicemus fuisse mortem: sed placidam potius quia
rem. Mors enim stoico instituto terribilis est iis: quorum
cum uita omnia exstinguuntur: non iis quorum laus e
mori non potest: hinc non immerito pro talis uiri obi
tu non dolendum: sed letandum potius iudicabimus:
& quod ab æterna illa maiestate factum fuerit: recte fa
ctum existimantes: hilari uultu cum phalaride: agrigen
inorum tyranno clamabimus. Hic irreprehensibilis
mortuus in pulcherrima gloriæ figura locatus est. Iam
deo annuente excellentissimi reguli: ad suū finem de
ductum est opus nostrum: quod licet a me nulli quæren
dum esset: in quo parum facundiæ: parumq; grauitatis
esse scio: cuiq; potius aliena perlegere: & ex iis doctior
fieri: q̃ aliis scribere necesse est. Ea tamen charitate co
gente: quæ hominem homini natura conciliare solet: &
uobis scribere & filiis uestris qualiacūq; fuerint scripta
nostra condonare uolui: non quia uestre prudentiæ dif
fidam: quæ multo sapientius eos regere potest: sed quia
fortasse maioribus impediti negociis: ea quæ leuiora ui

.XVI.

dentur: aliquando post haberis: unde puerorum ætas ta-
cite crescens: absq; prima quandoq; institutione petran-
sit. Quod ne fiat cauere studens: hanc uobis lucubrati-
unculā meam elargior. Vos eam tali fronte suscipiatis
quali elargitam existimare potestis. Quod si (ut spero)
feceritis: maiores mihi in dies scribendi uires suppedi-
tabitis: quibus enixe conabor: semper optatis uestris q̄li
benignissime esse paratus.

IACOBI PVRLILIARVM COMI
TIS DE GENEROSA LIBE
RORVM EDVCATIO
NE LIBELLVS FAV-
STE FINIT.

ACCVRATISSIME IMPRESSVM
TARVISII PER GERARDVM
DE FLANDRIA. ANNO SALV-
TIS. M. CCCC. XCII. DIE. XI. SEP-
TEMBRIS. SVB MAGNIFICO
PRAETORE AVGVSTINO FOS-
CARINI.

.XVII.

FRANCISCVS NIGER VENETVS:
DOCTOR: IACOBO .N. EXCELLEN-
TISSIMO PVRLILIARVM COMITI:
VIRO DOCTISSIMO: AC VTRIVS-
QVE HVMANITATIS PARENTI:
FOELICITATEM.

m O et alium plurimos apud maiores no-
stros immortalitate donatos fuisse legi-
mus: Iacobe uir clarissime: seu illos prae-
clarissimarum ciuitatum fundatores p[er]spe-
xissent: seu alicuius ardui facinoris in-
uentores: quod uires humanas excederet: admirarentur.
Hinc osyridē primū: qui Heliopolim mirabile urbem
in aegypto cōdidit: solis numē habuisse uoluerunt. Dio-
nysiu quoq[ue] quod nysacā ciuitatē: mortalib[us] quidē mi-
randā dederit: liberi patris diuinitate afflatū dixere. Si-
mandiū itidē tā ardui monumēti conditorē: ogdoū prae-
terea: pyramidū miracula molientē: deor[um] honore non
immerito coluerūt. At si quis in hūanū genus benefi-
cia cōtulisset: aut res nouitate: aut ear[um] necessario usu
parefacto: is tāto maiori uidebat[ur] religiōe colēdus: quā-
to dignior & reb[us] insensibilib[us]: & cāteris animātib[us] est
homo: cui cōsulere: cui suppetias ferre: cui deniq[ue] salutē
dare: hoc solū est in diuinā uitā trāsire: hoc solū ad de-
os p[ro]pius accedere. Sic Vulcanus: qui primum egyptiis

IIVX.

a fulmine ignē dedit. Sic Mercurius qui faciēdis cōtio-
nibus suis: a pecudū uita ad humanū cultū rudes popu-
los atq; siluestres dēuexit. Sic & ceteri p̄multi qui om-
nes diuinitate merito sunt donati: quod eorū quisq; sin-
gulari quodā beneficio mortaliū uitā pientissime sunt
utati. Sed horum nō ab re etiā deorum aliquos superos
nōnullos inferos: reliquos autem medioximos appella-
uere: prout collati humanam in rem publicā beneficii
pondus erat. Quæ quum ego una ex parte mente reuol-
uo: ex altera uero quum scripta tua considero: quæ non
solum (ut aiunt) rhomanissant: sed etiam mixt in modū
thebanissant: hinc enim Socraticos adeo mores sapiūt ut
nihil quod ad eos pertineat: in iis prætermisum iudicē
illhinc autem maiorum illorum quos omnis merito se-
quitur academia: adeo faciēdiam: cum grauitate mixtā
redolent: ut non purililianum hominem: sed rhomanū
potius audire uidear. Et merito quidem (quod nō ppen-
deram) rhomanum dixerim: nōne enim Iulia est patria
uestra: nonne rhomanorū & dignissima quidē Colo-
nia: Et tu quoq; nonne inter ceteros conterraneos tu-
os tanquā purum lilium: quod cognomentum tuum so-
nat: merito candescis. In hanc igitur dubitationem in-
cidere cogor: ut quo in deorum ordine numen tuum
constitutum affirmem: (hoc unum haud dubium est te
iam diuum esse:) id mihi profecto difficile sit. Ma-

.XVIII.

ignum est profecto munus a beluis ad humanos ri-
tus siluestrem populum traxisse: quod Saturnus Mer-
curiusq; fecere. Sed non minus profecto negotium:
humanum uirum diuinis moribus instituisse: quod tu
tam copiosissime quā utilissime in tuo hoc opere feci-
sti. Immo illud aūsim affirmare: hoc potius diuinum
opus esse: illud humanum: nam quo dignior corpore
est anima: quæ tali tuo codice instituitur: eo nobilius
& excellentius est opus: unde tale beneficium manat.
Licet igitur etiam alias: tum naturali uirtute: qua ful-
ges: tum ea quoq; disciplina: quam ex arte conqui-
uisti: satis amplam tibi & meritam quidem diuinita-
tem comparaueris. Vnde præter illud: quod iam a pri-
uata uita ad publicam pertransisti: in Heroumq; nu-
mero nostri temporis ascitus es: quos sine accusatione
diuos appellamus. In splendissimo maiestatis tuæ solio
caustus sedes: omniaq; tuæ ditioni subdita tali sapientia
moderaris: ut omnes merito in te coniectos oculos habe-
ant: quibus tanquā lucidissima stella splendescis. Non
facile tamen iudicandum relinquitur: quo potissimū nu-
mine nobis compellendus accedas. Soliti nāq; sunt di-
ui: multa quādoq; sibi numina uedicare: habito non si-
ne causa ad eas potestates respectu quibus humāo gene-
ri facile opitulatur. Hinc Iunonem reginam: curretem:
lucinam: pronubam: ifernamq; dicimus: & Apollinem

modo: modo solem: modo liberum patrem phœbum nū
cupamus Ad te autem quum animum adiicimus: aliud
ex regno: aliud ex moribus: aliud deniq; ex literaria
disciplina numen scintillat. Sed quod a moribus san
cta quoq; religione: quæ in te est: non obscure fulgescit
id tanto te nobis diuiniorē reddit: quanto magis ui
ta nostræ hæc tua necessaria est institutio: quæ a tali
tuo numine proditur. Deductis igitur ad sua tempora
suaq; potestates cæteris numinibus tuis: hoc ethicum
solum in præsentia salutabo: cui & aram flaminēq; eri
gere: & uota reddere decet: quandoquidem tantam li
beris nostris utilitatem adiecit: ut unde maiorem spera
re possimus: nō habeamus. Huic ego: inter reliquos uer
naculos minimus: me totum: meaq; omnia & irado &
dedo. Fac de me quum uolueris periculū: inuenies pro
fecto non minus re q̄ uerbo fidelem. Vale humanæ lin
guæ decus splendor: & præsidium & dulce decus meū
Ex Parauina utriusq; philosophantium porticus aca
demia: Rhomanæ urbis natalibus: solēnibusq; paliliis
A dissoluto chao: primaq; elementorū concordia: olym
piadis ducētesimæ ac nonagesimæ septimæ anno q̄no.

FINIS

552378

nū
liud
raria
is san
gefic
gis ui
a tali
mpora
ficum
eqp eri
nam li
n spera
nos uer
ado el
ies pro
na lin
us meū
is aca
paliliis
colym
o qno.

